

Josef Kotrba (Deloitte) o černých brýlích a černých i bílých labutích

Author: Petr Bým | Published: 14.05.2016

Před třemi lety jste tvrdil, že jsme si krizi vytvořili sami a že skončí v okamžiku, kdy přestaneme sledovat TV. Kde je česká ekonomika dnes? Už se na televizi nekoukáme?

Ale koukáme. Nicméně lidé - a to myslím široké spektrum od spotřebitelů, přes firemní management až po investory - odložili černé brýle a rozhodli se důvěřovat budoucnosti, byť je to důvěra křehká. Takže utrácejí a investují.

Co se stalo?

Velkou roli v tom sehrál odchod minulé vládní garnitury. Nečasovu kabinetu se nyní přičítají dílem oprávněně, dílem absurdně kdejaké hříchy, ale důvěru veřejnosti každopádně neměl. Dnes i přes jistou rozkolísanost a nejednotu Sobotkovy vlády mají lidé pocit, že budoucnost je jistější. Dokazují to jak průzkumy, tak jejich reálné činy a chování. A také už jsme všichni určitě byli unavení - tvářit se celý den chmurně, to je dost namáhavá činnost. Takže to skončilo. Společnost je naladěná pozitivněji - a je to patrné i na ekonomice.

Prognostické koncepty a metody dnes nejsou moc populární. Naopak je dost silný názor, že vývoj zásadně ovlivňují spíše náhodné, ale důsažné diskontinuity, ty talebovské černé labutě. V minulosti jste tehdy měl v tomto směru obavy hlavně z hospodářského vývoje Číny. Připlula černá čínská labuť?

Tak trochu ano, ovšem u nás se jedná o labuť bílou. Čínská labuť či karta, třeba na rozdíl od Británie, ovšem pro nás není - alespoň prozatím - makroekonomicky významná, byť přitahuje obrovskou pozornost. Zatím je to taková první vlašťovka, malý příspěvek k růstu, který je zatím založen jinými faktory a

okolnostmi. Ale už v tuto chvíli by Číňané mohli být významnou vzpruhou pro cestovní ruch a nahradit Rusy, kteří k nám z politických i ekonomických důvodů přestali jezdit. To může být nesporně pozitivní stránka vývoje v Číně v relaci k české ekonomice. Nicméně rizika - sociální a politická - v této nejlidnatější zemi světa, která je dnes do globální ekonomiky velmi integrovaná, přetrvávají. Pokud by se zhmotnila, jistě by nás to nějak zasáhlo, my jsme ultraotevřená ekonomika.

Vidíte na obzoru nějaké další hrozby?

To je právě to - jsou jich tony. Ovšem ta hlavní je imigrační krize. V důsledku toho, jak se s ní EU vypořádává, dochází takřka v celé Evropě k nárůstu izolacionistických tendencí - a to by mohlo skutečně vést k rozpadu Unie. Což by pro nás bylo fatální. Obnova hraničních kontrol, ale třeba i celních překážek a působení vzájemných naschválů, které se v takových chvílích vždy objeví, by český průmysl a následně celou ekonomiku těžce postihly.

Je to nebezpečí reálné?

Neumím to kvantifikovat, ale rozhodně je to vážné. Víte, spouštěcí mechanismy velkých událostí se v historii často jevily jako blbost, malá nehoda či nesrovnalost, ale nakonec měly nedozírné následky. Viz první světová válka. Ono se v Evropě často říká „však ono to nějak dopadne!“, ale skutečností je, že občas to nedopadlo - respektive to dopadlo hodně zle.

Když se podíváme na to, jak Česko tu poslední recesi zvládlo, snadno vznikne dojem, že uměřená hospodářská politika státu, střídmost a obezřetnost firem i spotřebitelů může leccos eliminovat nebo alespoň zmírnit. U nás máme v tomto ohledu dlouhé tradice, například ani zadlužení husákovského Československa nebylo v porovnání s Polskem či Maďarskem nijak katastrofální?!

To máte pravdu. Ta střídmost a opatrnost nás může před leccíms uchránit, ale určitě nikoli před vším. Češi se v celé své historii - kromě husitských válek - skutečně vystříhali nějakých velkých excesů. To nepochybně vedlo k tomu, že se tady vždy dalo relativně slušně žít. Na druhé straně: nepružnost, přehnaná opatrnost a zbytnělá byrokratičnost nás určitě něco stojí, každým rokem jistě pár desítek procenta růstu. On dnes nikde ve vyspělém světě není bůhvíjaký - a my ho svou konzervativní mentalitou ještě zpomalujeme. Proto také západní Evropu nijak nedobíháme. A jde to - podívejte se na pobaltské země. Strategie „raději pomalu a později, raději ne, než ano“ má zkrátka své limity.

Jak se tyto naše tradice osvědčují tváří tvář aktuálním a žhavým výzvám doby? Je tu fenomén digitalizace, robotizace, rozvoj informačních technologií, mluví se o čtvrté průmyslové revoluci - jak to zvládáme?

To je ten správný příklad toho, jak česká střídmost a obezřetnost může škodit. My máme komputerovou gramotnost populace na velmi slušné úrovni, ale co třeba přímo stát v tomto ohledu zaspal, to je

neuvěřitelné. Právě ve sféře progresivních technologií a jejich aplikace v praxi náš vrozený sklon k nehybnosti a nečinnosti nese kyselé ovoce.

Součástí ekonomiky je i trh realit - ten náš na první pohled prosperuje. Všichni chtějí nějakou nemovitost - lidé byty, podniky kanceláře i sklady, investoři malí i velcí cokoli. Není to počátek nějaké bubliny, kterých už ve světě bylo dost?

Nemovitosti jsou vždy atraktivní. Hlavně proto, že jsou hmotné a proto také příliš neztrácejí svou hodnotu. Všimněte si - u nás odolaly i znárodnování. Kdo měl v roce 1948 firmu nebo třeba cenné papíry, po roce 1989 nedostal nic, ale domy či pozemky se majitelům vracely. Takže reality rozhodně nejsou špatná investiční sázka. V současném boomeru českého realitního trhu jsou nicméně zakleta četná slabá místa. Jedno z nich představuje současný nízký úrok. Úvěry jsou dnes skoro zadarmo, ale co se stane v okamžiku, kdy bankovní úrok půjde nahoru?

Jsou i nějaká další?

Bohužel ano. Především trh na straně nabídky nových nemovitostí nefunguje tak, jak má, ignoruje tržní zákonitosti. Silné poptávce, akcelerované mnoha faktory včetně už zmíněného nízkého úroku, sice odpovídají rekordně vysoké a stále rostoucí ceny, což by v konečném efektu mělo vést k posilování nabídky. Jenže tomu tak není. Ještě stále se sice hodně staví, ale když se podíváme na počty stavebních povolení, tak tady už je vidět pokles. To mne vede ke krátkodobé skepsi vůči budoucnosti stavebnictví. Všechny tři hlavní segmenty trhu - infrastruktura, rezidence, komerční reality - mají ve výstavbě, respektive ve fázi její přípravy velké problémy. Příčiny jsou známé: EIA, republiková i pražská stavební legislativa a tak dále. Takže na tomto poli projídáme zásoby projektů z minulosti a celý ten stavebně-realistní stroj se sune do budoucnosti, kde ho čeká jen velká prázdná jáma. Bohužel ne stavební.

Vratme se tedy raději k budoucnosti celé ekonomiky - co ji čeká v nejbližších letech?

Pokud se vyhneme všem katastrofickým scénářům, očekávám lineární pokračování současných pozitivních trendů.

14.05.2016 12:05, Petr Bým